

EBELİK ÖĞRENCİLERİNİN AFETE HAZIR BULUNUŞLUK DÜZEYLERİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

Investigation of Disaster Readiness Levels of Midwife Students and the Affecting Factors

Sema AKER

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü,
sema.aker@sbu.edu.tr, İstanbul / Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-5872-8067>

Yasemin AYDIN KARTAL

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü,
yasemin.aydin@sbu.edu.tr, İstanbul / Türkiye
<https://orcid.org/0000-0001-7464-945X>

Aleyna BULUT

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü,
aleyna.bulut@sbu.edu.tr, İstanbul / Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-2373-4133>

Büşra HIZLIOL

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü,
busra.hizliol@sbu.edu.tr, İstanbul / Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-3776-9433>

Zehra ATEŞ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü,
zehra.ates13@hotmail.com, İstanbul / Türkiye
<https://orcid.org/0009-0003-4435-2227>

Doi: <https://doi.org/10.33723/rs.1522003>

Aker, S., Aydın Kartal, Y., Bulut, A., Hızlıol, B. & Ateş, Z. (2024). "Ebelik öğrencilerinin afete hazır bulunuşluk düzeyleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi". R&S- Research Studies Anatolia Journal, 7(4). 408-426.

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi/ Arrived Date: 25.07.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date: 27.10.2024

Yayınlanma Tarihi / Published Date: 31.10.2024

ÖZ

Afet, doğal ya da insan kaynaklı olayların can ve mal kaybına, çevreye zarar vermesine ve toplumların normal yaşam düzeninin bozulmasına neden olan durumlardır. Bu çalışma, ebelik öğrencilerinin afete hazır olma düzeylerinin ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Tanımlayıcı desende yürütülen araştırmanın örneklemini bir kamu üniversitesinin Ebelik bölümünde öğrenim gören 207 öğrenci oluşturmuştur. Veriler; “Tanıtıcı Bilgi Formu” ve “Afete Hazır Bulunuşluk Ölçeği” ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %48,8’inin afetler ve afetlerden korunma yöntemleri ile ilgili eğitim aldığı ve %72’sinin ise bir afet tatbikatına katıldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin Afete Hazır Bulunuşluk Ölçeği toplam puan ortalamaları $28,85 \pm 5,40$ olarak bulunmuştur. Bölümü isteyerek tercih etme ile afet ve afetlerden korunma yöntemleri ile ilgili eğitim alma durumunun ölçek puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı belirlenirken; sınıf düzeyi, geçmişte afete maruz kalma ve afet kaynaklı can veya maddi kayıp yaşama durumu değişkenlerinin ise ölçek puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Çalışma bulguları doğrultusunda, ebelik öğrencilerinin afet hazır bulunuşluklarının ölçek toplam puanına göre orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Afet ve afetlerden korunma yöntemleri ile ilgili eğitim alan ve ebelik bölümünü isteyerek seçen öğrencilerin afete hazır bulunuşluk düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucuna göre, simüle ortamlarda veya gerçek tatbikatlar yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Ebelik, Hazır Bulunuşluk, Öğrenci

ABSTRACT

Disasters are situations that cause loss of life and property, damage the environment and disrupt the normal life order of societies due to natural or man-made events. This study was conducted in order to investigate the disaster preparedness levels of midwifery students and the affecting factors. The sample of the descriptive research consisted of 207 students studying in the midwifery department of a public university. Data were collected using the “Introductory Information Form” and the “Disaster Readiness Scale”. Descriptive statistics, Mann Whitney U and Kruskal Wallis Tests were used in the evaluation of the data. It was determined that 48.8% of the midwifery students who participated in the study received training on disasters and disaster protection methods and 72% of them participated in a disaster drill. The total mean score of the students on the Disaster Readiness Scale was found to be 28.85 ± 5.40 . It was determined that choosing the department voluntarily and receiving training on disasters and disaster protection methods significantly differed the scale score means; It was determined that the variables of grade level, past exposure to disasters and disaster-related loss of life or property did not significantly affect the scale score averages. According to the study findings, it was determined that the disaster preparedness of midwifery students was at a moderate level according to the total scale score. It was determined that the disaster preparedness levels of students who received training on disasters and disaster protection methods and who voluntarily chose the midwifery department were significantly higher. According to the results of the research, it is recommended to conduct simulated or real drills.

Key Words: Disaster, Midwifery, Readiness, Student.

GİRİŞ

Ülkemiz jeolojik, meteorolojik ve topografik yapısı açısından deprem, heyelan, sel ve çığ gibi doğal afetler bakımından risk altındadır. Bunun yanı sıra orman yangınları, kimyasal, biyolojik ve endüstriyel kaynaklı gibi birçok insan kaynaklı afetler içinde büyük risklere sahiptir (AFAD, 2018). Risk yönetimi endeksine (INFORM) göre Türkiye; afetlerde tehlike ve afete maruziyet durumuna göre 9. sırayı, afetlerden zarar görebilirlik durumuna göre 46. sırayı ve afet anında durum ile baş etme kabiliyetlerinde eksikliğine göre ise 140. sırayı almıştır. Bu bulgular doğrultusunda Türkiye, afete açısından çok yüksek riskli, afetten zarar görme açısından orta riskli ve afet ile baş etme kapasitesi açısından ise düşük riskli ülke olarak değerlendirilmektedir (AFAD, 2018). Ülkemizde Kocaeli (1999), Düzce'de (1999) ve Kahramanmaraş'ta (2023) meydana gelen deprem felaketleri son zamanların en yıkıcı afetleri arasında yer aldı. 1999 yılında Kocaeli depreminde 17.000, 6 Şubat 2023 yılında 11 ilin etkilendiği Kahramanmaraş merkezli depremde 50.000 kişinin hayatını kaybettiği bildirilmiştir (Ersoy ve Koçak, 2015: 1307-1336; AFAD, 2018; AFAD, 2023) Meydana gelen 6 Şubat Kahramanmaraş depreminde ülke genelinde çok sayıda ilk yardım bilgisi olan, durum karşısında müdahale konusunda yeterli bilgiye, beceriye, yeterliliğe ve hazırlığa sahip ekip üyelerine ihtiyaç duyulmuş, ancak bu açık kapatılamamıştır (Demirci, 2023: 92-101).

Afetlerin neden olduğu büyük yıkım ve zararları azaltmak birey ve toplumların afetlere karşı ne kadar hazır olduğuyula doğrudan ilişkilidir (Fothergill vd., 2005: 414). Buna karşın, afete hazırlığın ve alınan önlemlerin yetersiz kalması Türkiye'de afet kültürünün gelişmemesine ve toplumun afetlerle mücadelesini güçleştirmesine neden olmuştur. Afete hazırlıklı olmak meydana gelebilecek afette yaşanacak riski ve felaketi azaltabileceği, iyileşme düzeyini artırabileceği öngörülmektedir (Ertuğrul ve Ünal, 2020: 31-45). Afetlere karşı hazırlıklı bulunmak hayati önem taşımaya rağmen toplum ve bireylerin bu konuda yeterli çabayı göstermediği bilinmektedir (Neumayer vd., 2014: 8-19).

Afete hazır bulunuşluk, yaşanan afetlerden zarar görmeyi en az seviyeye indirebilmek amacıyla kişi ve toplumlar açısından afetlere karşı önceden alınması gereken tedbirlerin tümünü kapsamaktadır. Birleşmiş Milletler Uluslararası Afet Riski Azaltma Stratejisi, hazırlıklı olma durumunu; devletler, müdahale ve iyileştirmeler, toplumlar ve bireyler tarafından olası güncel afetlerin etkilerini minimuma indirebilmek ve müdahale edebilmek için geliştirilen bilgi, bilinç ve kapasite olarak tanımlamaktadır (UNISDR, 2016). Kişilerin hazır bulunuşluk durumları, afet sonrasında gelişebilecek can ve mal kaybının azaltılmasında oldukça önem taşımaktadır (Şentuna ve Çakı, 2020: 1959-1983). Toplumda afete hazır ve bilinçli bireyler oluşturmak, meydana gelebilecek olan afetlerle mücadelenin temel anahtarıdır (Thornley vd., 2015: 23-35). Afetlere hazırlık kapsamında; duruma müdahale planlarının hazırlanması, bilinçli bireyler için geliştirilen eğitim faaliyetleri, çeşitli tatbikatlar, gerekli ekipman sağlanması ve kullanılması, toplumun bilincinin ve bilgi düzeyinin yükseltilmesine yönelik aktiviteleri içermektedir (Ağahan ve Demirbilek, 2023: 735-744). Dünyanın önemli deprem kuşaklarından biri olan Alp-Himalaya kuşağı üzerinde yer alan Türkiye’de toplumun afete hazırlıklı olması için Ulusal Afet Yönetimi Eylem Planı (2018-2022) geliştirilmiş olsa da, yakın geçmişte ülkemizde yaşanan 6 Şubat Kahramanmaraş depreminde afet yönetimini bilen, afetlerde bilinçli ve düzenli hareket edebilen, müdahale açısından profesyonel ve stratejik davranan bireylerin çok az bir kesimi oluşturması, afet yönetimi konusunda savunmasız bir ülke olduğumuzu göstermektedir (Demirci, 2023: 92-101)

Sağlık hizmeti veren profesyonellerin afete doğru ve etkin müdahale edilmesi ve kaynakların doğru kullanılmasında afete hazır bulunmak oldukça önemli bir noktadır (Abdelaliem vd., 2022: 1-7). Dünya Sağlık Örgütü’ne göre afetten zarar görmüş kişilerin fiziksel, duygusal ve psikolojik iyilikleri üzerinde ebe, hemşire ve hekimlerin hayati rolleri bulunmaktadır (WHO, 2024). Sağlık profesyonelleri arasında toplum sağlığı açısından önemli bir yere sahip olan ebeler, afet bölgelerinde sağlık hizmeti görevinin önemli bir bölümünü üstlenmektedirler.

Meydana gelen afetler sonrasında potansiyel risklerin azaltılmasında, ortadan kaldırılmasında ve bireylerin yaşanan duruma uyumunun sağlanmasında ebelerin önemli görevleri bulunmaktadır (ICM, 2015). Ebeler, kadınların ve çocukların değişen çevresel koşullara uyum sağlayabilmeleri ve kendilerini koruyabilmeleri için afete yönelik gerekli eğitimleri almalı ve bu konuda eylem planları ve stratejiler geliştirmelidirler. Ayrıca ebeler, afetlerin neden olabileceği hastalıklara, yaygın enfeksiyonlara karşı dikkatli olmalı ve gerçekleştirilecek saha çalışmalarında bu gibi faktörlere hazırlıklı olması gerekmektedir (Kır ve Yılar Erkek, 2023).

Afetler öngörülmesi ve önlenmesi zor olan bir durum olsa da yaşanabilecek etkilerini azaltmak için hazırlanmak ve önlem almak önemlidir (Gillani vd., 2020: 2027). Ebelerin ve ebe adalarının mesleğini benimseme, sahip olduğu deneyimler ve aldıkları eğitim afete hazır olma durumlarını etkileyen etmenler arasında yer alırken, afete müdahale konusundaki farkındalıklarının, becerilerinin, bilinç ve bilgi seviyelerinin artması için afete hazır bulunuşluk düzeylerinin artırılması gerekmektedir (Taşkiran ve Baykal, 2017: 79-88). Sağlık profesyonellerinin afet durumunda kendilerini ve toplumu koruyabilmeleri için afetlere hazırlıklı olmaları oldukça önemlidir (Aker ve Aydın Kartal, 2023: 117-120) Ebelik öğrencilerinin klinik bilgi, beceri ve güvenlerini geliştirecek ve destekleyecek eğitimsel faaliyetler ile afetlere hazırlanması gerekmektedir. Bu hazırlık çerçevesinde, kapsamlı afet yönetimi eğitim programları, afet tatbikatları ve afet yönetiminin müfredatlara eklenmesi ile sağlanabileceği düşünülmektedir (Abdelaliem vd., 2022: 1-7).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde; Ertuğrul ve Ünal'ın (2020) yürüttükleri bir araştırmada da öğrencilerin afete hazır olma düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu saptanmıştır. Şahin ve arkadaşlarının (2018) yaptıkları bir çalışmada da öğrencilerin afete karşı hazır olma düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Kortak'ın (2023) öğrencilerle yaptıkları bir çalışmada da afetlere yönelik bilişsel ve davranışsal tutumları düşük duyuşsal tutumları ise yüksek

bulunmuştur. Öğrencilerin afete karşı bilinç düzeyi ve hazır bulunma durumu değişkenlik gösterebilmektedir.

Sağlık profesyonelleri arasında önemli yere sahip olan ebelerin afete hazır olma durumları, afet yönetimindeki rol ve sorumluluklarına dair eğitimlerin ve farkındalıkların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle bu araştırma; ebelik öğrencilerinin afete hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek ve bu duruma etkileyen faktörleri belirlemek için gerçekleştirilmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Tanımlayıcı desende yürütülen araştırmanın evrenini 2023-2024 eğitim öğretim yılında bir kamu üniversitesinde Ebelik Bölümü birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfında öğrenim gören 340 öğrenci oluşturmuştur. Minimum Örneklem büyüklüğü Raosoft örnekleme büyüklüğü hesaplayıcısı ile, %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile 186 öğrenci olarak belirlenmiştir. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş olup 340 öğrenciden, gönüllü olarak araştırmaya katılan 207 öğrenci örneklemi oluşturmuştur. Araştırmaya katılım oranı %60,88 olarak belirlenmiştir.

Araştırmaya etik kurul ve kurum izni alındıktan sonra başlanmıştır. İlgili kamu üniversitesinin ebelik bölümünde aktif öğrenim gören, iletişime ve iş birliğine açık öğrenciler araştırmanın dahil edilme kriterlerini oluşturmuştur. Bu kriterlere göre araştırmaya dahil edilirken katılımcıların beyanları esas alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güçlü Yönleri

Bu çalışmanın sonuçları Türkiye'deki ebelik öğrencilerinin afete hazır bulunuşluk düzeylerini ve etkileyen faktörleri belirlemek açısından önemli bir veri kaynağı olacaktır. Ayrıca, ebelik öğrencilerinin afete karşı farkındalıklarını ve hazır bulunuşluk düzeylerini

etkileyen faktörleri tespit ederek eğitim planlama ve eğitim içeriğini oluşturma açısından literatüre katkı sağlayacaktır. Buna karşın, araştırma verileri bir kamu üniversitesinin ebelik öğrencileri ile sınırlıdır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından oluşturulan “Tanıtıcı Bilgi Formu” ve “Afete Hazır Bulunuşluk Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür araştırması yapılarak ve uzman görüşü alınarak düzenlenmiştir (Davis ve ark., 2019; Tkachuck ve ark., 2018). Formda öğrencilerin sosyodemografik özellikleri (yaş, mezun olunan lise türü, mezun olunan lise türü, gelir durumu vb.) ve afete karşı kendilerini yeterli görme durumunu değerlendiren sorular yer almaktadır.

Afete Hazır Bulunuşluk Ölçeği (AHBÖ): Şentuna ve Çakı tarafından 2020 yılında bireylerin afetlere hazır bulunuşluk durumlarını değerlendirmek için geliştirilen ölçek 13 madde ve 4 alt boyuttan (afet fiziksel koruma, afet planlama, afet yardım ve afet uyarı sistemleri) oluşmaktadır. Dörtlü likert tipi ile puanlanan ölçekten alınabilecek toplam puan 13 ila 52 arasında farklılaşmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanın artması bireylerin afet hazır bulunuşluk düzeylerinin arttığını göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0,82’dir (Şentuna & Çakı, 2020). Bu çalışmanın örneklemi için Cronbach alfa değeri 0,90 olarak bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verileri, SPSS 16.0 (Statistical Package for Social Science) paket programında değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan kadınların tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesinde frekans ve yüzde analizlerinden, ölçeklerin incelenmesinde ortalama ve standart sapma istatistiklerinden faydalanılmıştır. Veri dağılımının normalliği Kolmogorov-Smirnov testi ile

kontrol edildi. İki sürekli değişkenin karşılaştırılmasında Spearman korelasyon testi ve kategorik değişkenlerin sürekli değişkenlerle karşılaştırılmasında Mann-Whitney U-testi ve Kruskal-Wallis testleri kullanıldı. $P < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Araştırmanın Etik İlkeleri

Araştırmanın yürütülebilmesi için Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul’undan etik kurul onayı alınmıştır (Tarih: 30.04.2024, Sayı: 27450), Araştırmanın tüm aşamalarında “gizlilik ilkesine” uyulmuştur ve Helsinki Bildirgesinde yer alan kurallara uygun olarak hareket edilmiştir. Katılımcılara araştırma hakkında bilgi verildikten sonra online olarak bilgilendirilmiş gönüllü onamları alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin; yaş ortalaması $21,54 \pm 4,62$ olarak tespit edildi. Katılımcıların; %28,5’inin 1. sınıf, %18,4’ünün 2. Sınıf, %33,8’inin 3. sınıf, %19,3’ünün ise 4. sınıf öğrencisi olduğu belirlendi. Öğrencilerin; %93,7’sinin bekar, %62,8’inin gelirinin giderine eşit ve %71’inin hayatının büyük kısmını Marmara Bölgesinde geçirdiği tespit edildi.

Öğrencilerin; %68,1’inin öğrenim döneminde ailesi ile birlikte kaldığı, %11,6’sının Sağlık Meslek Lisesi mezunu olduğu ve %83,6’sının ise ebellek bölümünü isteyerek tercih ettiği belirlendi. Tablo 1’de öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Ait Bulgular (n=207)

	$\bar{X} \pm SS$	Min.	Max.
Yaş	$21,54 \pm 4,62$	18	34
		n	%
Sınıf	1. Sınıf	59	28,5
	2. Sınıf	38	18,4
	3. Sınıf	70	33,8
	4. Sınıf	40	19,3
Medeni durumu	Evli	13	6,3
	Bekar	194	93,7
Gelir durumu	Gelir giderden az	52	25,1
	Gelir gidere eşit	130	62,8
	Gelir giderden fazla	25	12,1

Hayatının genelini geçirdiği coğrafi bölge	Marmara bölgesi	147	71
	Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi	18	8,7
	Karadeniz bölgesi	15	7,2
	İç Anadolu bölgesi	14	6,8
	Akdeniz ve Ege bölgesi	13	6,3
Öğrenim döneminde kalınan yer	Aile ile birlikte	141	68,1
	Yurtta	66	31,9
Mezun olunan lise türü	Sağlık Meslek Lisesi	24	11,6
	*Diğer	183	88,4
Bölümü isteyerek tercih etme durumu	Evet	173	83,6
	Hayır	34	16,4

* İmam Hatip, Anadolu ve Fen Lisesi

Çalışmamız kapsamında öğrencilerin afete hazırlıklı olma durumları sorgulanmış öğrencilerin kendilerini 1 ila 10 arasında puanlandırması istenmiştir. Öğrencilerin afete hazırlıklı hissetme durumları 4,39+1,72 olarak belirlendi (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin afet ile ilgili bulguları (n=207)

	$\bar{X}\pm SS$	Min.	Max.
Afete hazırlıklı olma Düzeyi	4,39±1,72	1	10
Geçmişte afete maruz kalma durumu	Evet	107	51,7
	Hayır	100	48,3
Afet kaynaklı can veya maddi kayıp yaşama durumu	Evet	21	10,1
	Hayır	186	89,9
Afet ve afetlerden korunma yöntemleri ile ilgili eğitim alma durumu	Evet	101	48,8
	Hayır	106	51,2
Afetlerde gönüllü olarak görev alma durumu	Evet	12	5,8
	Hayır	195	94,2
Okul afet planını okuma durumu	Evet	28	13,5
	Hayır	179	86,5
Ulusal kuruluş ya da Sivil Toplum Kuruluşu'na üye olma durumu	Evet	20	9,7
	Hayır	187	90,3
Afet tatbikatına katılma durumu	Evet	149	72
	Hayır	58	28

Öğrencilerin; %51,7'sinin geçmişte afete maruz kaldığı ve %10,1'nin afet kaynaklı can ve maddi kayıp yaşadığı saptandı. Katılımcıların; %48,8'inin afet ve afetlerden korunma yöntemleri ile ilgili eğitim aldığı, %5,8'inin afetlerde gönüllü olarak görev aldığı, %13,5'inin okul afet planını okuduğu belirlendi. Öğrencilerin; %9,7'sinin ulusal kuruluş ya da Sivil Toplum Kuruluşu'na üye olduğu, %72'sinin ise afet tatbikatına katıldığı tespit edildi (Tablo 2).

Tablo 3. Sınıf değişkenine göre öğrencilerin Afete Hazır Bulunuşluk Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamaları

	$\bar{X}\pm SS$	Range	Min-Max
Afet Fiziksel Koruma	10,60±2,13	5-20	5-15
Afet Planlama	6,70±1,69	3-12	3-9
Afet Yardım	7,28±1,54	3-12	3-9

Afet Uyarı Sistemleri	4,26±1,03	2-8	2-6
AHBÖ Toplam	28,85±5,40	13-52	13-39

Katılımcıların, Afete Hazır Bulunuşluk Ölçeği toplam puanları 28,85±5,40 (range: 13-52, min:13, max:39) olarak belirlendi.

Tablo 4. Öğrencilerin bazı özelliklerine göre Afete Hazır Bulunuşluk Ölçeği toplam ve alt puan ortalamalarının karşılaştırılması

		Afet Fiziksel Koruma Alt Boyutu	Afet Planlama Alt Boyutu	Afet Yardım Alt Boyutu	Afet Uyarı Sistemleri Alt boyutu	AHBÖ Ölçek Toplam
Sınıf	1. Sınıf	10,62±2,08	6,84±1,78	7,44±1,53	4,47±1,00	29,38±5,33
	2. Sınıf	10,60±1,93	6,65±1,41	7,55±1,36	4,13±1,09	28,94±4,80
	3. Sınıf	10,29±2,14	6,51±1,72	6,97±1,57	4,08±0,92	27,85±5,31
	4. Sınıf	11,15±2,33	6,85±1,77	7,35±1,61	4,37±1,14	29,72±6,10
		KW: 1,527 p: 0,676	KW: 1,579 p:0,664	KW:4,838 p: 0,184	KW: 6,171 p: 0,104	KW:2,580 p:0,461
Hayatının büyük kısmını geçirdiği bölge	¹ Marmara bölgesi	10,55±2,13	6,60±1,74	7,16±1,54	4,18±1,00	28,50±5,46
	² Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi	11,30±2,17	7,15±1,62	7,53±1,19	4,38±0,86	30,38±5,04
	³ Karadeniz bölgesi	11,07±1,07	7,14±1,16	7,78±1,18	5,00±0,78	31,00±3,16
	⁴ İç Anadolu bölgesi	10,60±2,38	7,13±1,59	8,13±0,91	4,53±1,18	30,40±4,50
	⁵ Akdeniz ve Ege bölgesi	10,22±2,57	6,44±1,78	7,00±2,11	4,00±1,18	27,66±6,77
	KW: 1,388 p: 0,846	KW: 3,114 p: 0,539	KW: 7,052 p: 0,133	KW: 10,919 p: 0,027	KW: 5,068 p: 0,280	
				PostHoc: 3>1, 3>2, 3>4, 3>5		
Bölümü isteyerek tercih etme durumu	Evet	10,80±2,00	6,76±1,66	7,34±1,52	4,35±1,01	29,28±5,22
	Hayır	9,58±2,52	6,35±1,82	6,97±1,62	3,76±0,986	26,67±5,89
		U: -2,245 p: 0,025	U: -1,056 p: 0,291	U: -1,232 p: 0,218	U: -2,996 p: 0,003	U: -2,208 p: 0,027
Geçmişte afete maruz kalma durumu (kendisi/ yakını)	Evet	10,74±1,99	6,87±1,65	7,39±1,35	4,30±0,95	29,32±4,88
	Hayır	10,46±2,28	6,51±1,73	7,17±1,71	4,21±1,11	28,35±5,90
		U: -1,196 p: 0,232	U: -1,467 p: 0,142	U: -0,511 p: 0,609	U: -0,869 p: 0,385	U: -,391 p: 0,164
Afet kaynaklı can veya maddi kayıp yaşama durumu	Evet	10,80±2,74	6,42±1,93	6,76±2,02	4,23±1,22	28,23±7,20
	Hayır	10,58±2,06	6,73±1,67	7,34±1,47	4,26±1,01	28,92±5,18
		U: -1,286 p: 0,198	U: -0,451 p: 0,652	U: -1,086 p: 0,278	U: -0,247 p: 0,805	U: 0-127 p: 0,899
Afet ve afetlerden korunma yöntemleri ile ilgili	Evet	10,89±2,17	6,81±1,73	7,48±1,54	4,38±1,00	29,57±5,40
	Hayır	10,33±2,07	6,59±1,66	7,09±1,52	4,14±1,04	28,16±5,34
		U: -2,170 p: 0,031	U: -1,173 p: 0,241	U: -2, 063 p: 0,039	U: -1,829 p: 0,067	U: -2,170 p: 0,030

eğitim alma durumu						
Okul afet planını okuma durumu	Evet	11,39±2,62	7,03±1,75	7,35±1,76	4,71±1,15	30,50±6,67
	Hayır	10,48±2,03	6,64±1,68	7,27±1,50	4,18±0,99	28,59±5,15
		U: -2,128 p: 0,033	U: -1,079 p: 0,281	U: -,0532 p: 0,594	U: -2,601 p: 0,009	U: -1,827 p: 0,068

U:Mann Whitney U Test, KW: Kruskal Wallis Test

Ebe adaylarının sınıf düzeyi, geçmişte afete maruz kalma ve afet kaynaklı can veya maddi kayıp yaşama durumu değişkenlerinin Afete Hazır Bulunuşluk Ölçeği toplam ve alt puan ortalamalarını anlamlı etkilemediği belirlendi ($p>0,05$) (Tablo 4).

Hayatının büyük kısmını geçirdiği coğrafi bölge değişkeninin afet uyarı sistemleri alt boyutunu; bölümü isteyerek tercih etme durumu değişkeninin ise afet fiziksel koruma, afet uyarı sistemleri alt boyutları ve AHBÖ toplam puanını anlamlı olarak etkilediği saptandı ($p<0,05$) (Tablo 4).

Afet ve afetlerden korunma yöntemleri ile ilgili eğitim alma durumu değişkeninin afet fiziksel koruma, afet yardım ve ölçek toplam puanını; okul afet planını okuma durumu değişkeninin ise fiziksel koruma ve afet uyarı sistemi alt boyutlarını anlamlı olarak etkilediği tespit edildi ($p<0,05$) (Tablo 4).

TARTIŞMA

Ebelik öğrencilerinin afete hazır bulunuşluk düzeyleri ve bu durumu etkileyen faktörlerin incelendiği bu araştırmada ebelik öğrencilerinin Afete Hazır Bulunuşluk Ölçeği toplam puanlarının 28.85 ± 5.40 (min:13, max: 52) olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre ebelik öğrencilerinin afete hazır bulunuşluk düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Benzer şekilde, Baykal ve arkadaşlarının (2023) ebelik ve hemşirelik öğrencileri üzerinde yürüttükleri çalışmada öğrencilerin afete hazır bulunuşluk durumu orta düzey olarak saptanmıştır. Tözün ve arkadaşlarının (2022) yürüttükleri benzer bir araştırmada öğrencilerin afete hazırlık düzeyleri puan ortalamalarının 51.0 (min: 23.0, max: 63.0) olduğu ve öğrencilerin afete hazırlık durumlarının iyi olduğu saptanmıştır. Pertiwi ve Zakiyah'ın (2021) Endonezya'da

üniversite öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada öğrencilerin afete hazır bulunuşluk düzeylerinin ortalamanın altında olduğu tespit edilmiştir. Malezya’da genel popülasyonla yapılan bir çalışmada ise bireylerin afete hazır bulunuşluk düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır (Mohammad-pajoo & Ab Aziz, 2014: 3683-3709). Araştırma sonuçları popülasyona ve araştırmanın yapıldığı ülkenin jeopolitik ve topografik özelliklerine göre farklılık gösterebilmektedir. Özellikle deprem kuşağında yer alan ülkelerin bu konuda daha çok hazırlıklı olması beklenirken, çalışma bulgularımıza göre ebe adaylarının afete hazır bulunuşluk düzeylerinin orta düzey olduğu belirlenmiştir. AHBÖ alt boyutları incelendiğinde afet fiziksel koruma, afet planlama, afet yardım ve afet uyarı sistemleri alt boyut puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Tercan’ın (2022) genel popülasyonda yürüttükleri bir çalışmada da AHBÖ alt boyut puanları ortalama ya da ortalamanın altında olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, Ağahan ve Demirbilek’in (2023) öğretmenlerle yürüttükleri bir çalışmada da afet fiziksel koruma, afet planlama, afet yardım ve afet uyarı sistemleri alt boyutlarının ortalama veya ortalamanın altında olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Türkiye’nin afet bölgesinde yer alan bir ülke olmasına rağmen çalışma bulgularına göre çoğunlukla bireylerin afetlere karşı hazır bulunuşluk durumlarının iyi düzeyde olmadığı söylenebilir.

Ebe adaylarının AHBÖ toplam ve alt boyut puanlarını etkileyen değişkenler incelendiğinde afetlerle ilgili eğitim alan öğrencilerin AHBÖ toplam puanı, afet fiziksel koruma ve afet yardım alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu; bölümü isteyerek tercih eden ebe adaylarının AHBÖ toplam puan, afet fiziksel koruma ve afet uyarı sistemleri alt boyutlarının anlamlı olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Solakoğlu ve arkadaşlarının (2024) yürüttükleri bir çalışmada afet ile ilgili eğitim alan öğrencilerin afete hazır bulunuşluk düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ağahan ve Demirbilek’in (2023) öğretmenler üzerinde yapmış oldukları benzer bir çalışmada da afet eğitimi alma durumlarının afete hazır bulunuşluk düzeylerini, afet fiziksel

koruma ve afet yardım alt boyutlarını anlamlı olarak etkilediği tespit edilmiştir. İlk yardım eğitimi alan bireyler üzerinde yürütülen araştırmada da afet ile ilgili eğitim alan kişilerin afete daha hazırlıklı oldukları saptanmıştır (Demirci, 2023: 92-101). Araştırma sonucu çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Afet eğitimi içerisinde yer alan uygulamalı eğitim, planlama ve organizasyon, psikolojik hazırlık ve uyum sağlama gibi içerik ve becerilerin, bireylerin hazır bulunuşluk düzeylerini artırması olağan karşılanmaktadır. Ayrıca sağlık ile ilgili bir mesleği isteyerek tercih eden öğrencilerin afetlere hazır bulunuşluk konusunda bilgi ve farkındalığının yüksek olması bekledik bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak okul afet planını okuma durumunun da afet fiziksel koruma ve afet uyarı sistemleri alt boyut puanlarını arttırdığı belirlenmiştir. Öğrencilerin afet planını okumaları sayesinde fiziksel olarak kendilerini nasıl daha iyi koruyacaklarını öğrendikleri ve uyarı işaretlerini de fark edebildikleri düşünülmektedir.

Bunun yanında Karadeniz bölgesinde yaşayan bireylerin diğer bölgelerde yaşayan bireylere göre afet uyarı sistemleri hakkında daha duyarlı oldukları belirlenmiştir. Ülkemizde son yıllarda önemli doğal afetlerden biri olarak kabul edilen heyelan ve sel, oluşma sıklığı ve verdiği zararlar açısından en fazla etkilenen bölge Doğu Karadeniz bölgesidir (Yurt, 2012: 2-3). Hayatının büyük bölümünü Karadeniz bölgesinde geçiren ebe adaylarının afet uyarı sistemleri alt boyut puan ortalamalarının diğerlerine göre anlamlı olarak yüksek olması bölgesel hazır bulunuşluğu destekler niteliktedir.

Araştırmaya katkı sağlayan öğrenciler çoğunlukla (%51.7) afete maruz kalmasına rağmen afetlerle ilgili eğitimlere katılma durumlarının ortalamasının altında olduğu (%48.8), gönüllülük faaliyetlerine katılma ve sivil toplum kuruluşlarına üye olma oranlarının düşük olması Afet Hazır Bulunuşluk Ölçek puan ortalamalarının yüksek düzeyde olmamasını açıklar niteliktedir. Bu durumun, bilgi, farkındalık, yönetim ve planlama eksiklikleri (Paton ve ark., 2010: 766), kültürel ve sosyal faktörlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca, kadercilik inancı da

bireylerin afetlere karşı hazır bulunuşluk seviyesini olumsuz etkilemektedir. Bu yaklaşım, davranış ve olayın nedenini insan dışındaki alanlara atfetmesi nedeniyle itaat ve boyun eğmeye yönelik tutumları geliştirmekte ve sonuçta sorumluluğu ortadan kaldıran, her şeyi kaderle açıklamakla mütevekkil ve sabırlı bir anlayışı beslemekte, bu anlayışın etkisiyle başa gelen çekilmekte, sorgulayıcı bir anlayış gelişmemektedir. Bu noktada sosyal bir uyarıcı olarak kadercilik risk algısını etkilediği gibi, olayın nedenini dış şartlarda, kaderde arama kritik, kontrollü bir davranış yerine, kimi zaman hayat karşısında pasif tutumları, toplumsal hayatı olumsuz yönde etkileyen riskli davranışların ve riske açık faaliyetlerin yaygınlığını, yüksek risk içeren konularda dahi “bir şey olmaz tavırlarını” ve ihmali pekiştirmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma bulguları, ebeklik bölümü öğrencilerinin bir afet risk bölgesi olan İstanbul’da yaşamaları ve sağlık alanında eğitim görmelerine rağmen afete hazır bulunuşluk düzeylerinin yeterli olmadığı görülmektedir. Yaşadığı bölge dışında sosyo-demografik özelliklerin, daha önce afete maruz kalma ve afette bir yakını kaybetme durumlarının hazır bulunuşluğu etkilemediği saptanmakla birlikte afet konusunda eğitim almanın ve ebeklik bölümünü isteyerek tercih etmenin ebeklik öğrencilerinin hazır bulunuşluğunu pozitif olarak etkilediği belirlenmiştir. Bu doğrultuda geleceğin sağlık profesyoneli olacak ebe adaylarının afetlere hazır bulunuşluk düzeyinin geliştirilmesi için eğitim programlarının planlanması ayrıca içeriği zenginleştirilmiş gerektiği durumlarda tatbikat ve benzeri uygulamalarla pekiştirilen afet eğitimlerinin her yaş grubu için yaygınlaştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdelaliem, S. M. F., Baghdadı, N. A., & Al Anızı, A. S. (2022). A cross-sectional study about nurses' and physicians' experience of disaster management preparedness throughout COVID-19. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 1-7.
- AFAD. (2018). Türkiye'de afet yönetimi ve doğa kaynaklı afet istatistikleri. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/turkiye_de_afetler.pdf
- AFAD. (2019). Açıklamalı afet yönetimi terimleri. <https://www.afad.gov.tr/tr/23792/Aciklamali-Afet-Yonetimi-Terimleri-Sozlugu?kelime=afet>
- AFAD. (2023). 06 ŞUBAT 2023 PAZARCIK-ELBİSTAN KAHRAMANMARAŞ (Mw: 7.7 – Mw: 7.6) DEPREMLERİ RAPORU. https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf
- Ağahan, M., & Demirbilek, Ö. (2023). Öğretmenlerin afet hazırbulunuşluklarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 735-744.
- Aker, S., & Aydın Kartal, Y. (2023, May). Afet yönetiminde ebelerin rol ve sorumlulukları ve afet ebeliği kavramının geliştirilmesi. *ACADEMY 1st International Conference on Earthquake Studies*, İstanbul, Türkiye. Tam Metin Bildiri.
- Baykal, D. Ç., Özdemir, F. K., & Beydağ, K. D. (2023). Hemşirelik ve ebelik eğitimi alan üniversite öğrencilerinin afete hazırbulunuşluğu ve etkileyen faktörler. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 12(3), 401-411.
- Davis, C. N., Weber, M. C., Schulenberg, S. E., & Green, J. J. (2019). University students' disaster preparedness: A focus group study. *Best Practices in Mental Health*, 15(2), 29-47.

- Demirci, C. (2023). İlk yardım eğitimi alan bireylerin ilk yardım becerileri ve afet hazırbulunuşluk düzeyleri. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 92-101.
- Ersoy, S. & Kocak, A. (2015). Disasters and Earthquake Preparedness of Children and Schools in Istanbul, Turkey. *Geomatics, Natural Hazards and Risks*, 7(4). 1307-1336.
- Ertuğrul, B., & Ünal, S. D. (2020). Bir vakıf üniversitesi sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin genel afete hazırlıklı olma inanç durumlarının belirlenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 3(1), 31-45.
- Fothergill, A., Palumbo, M. V., Rambul, B., Reinier, K., & McIntosh, B. (2005). The volunteer potential of inactive nurses for disaster preparedness. *Public Health Nursing*, 22(5), 414-421.
- Gillani, A. H., Mohamed Ibrahim, M. I., Akbar, J., & Fang, Y. (2020). Evaluation of disaster medicine preparedness among healthcare profession students: A cross-sectional study in Pakistan. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(6), 2027. <https://doi.org/10.3390/ijerph17062027>
- ICM. (2015). Position statement: Role of the midwife in disaster/emergency preparedness PS2014_003. The Hague: International Confederation of Midwives. <https://www.internationalmidwives.org/assets/files/statement-files/2018/04/role-of-the-midwife-in-disaster-preparedness-eng.pdf>
- Kadıoğlu, M. (2011). Afet tanımları. Yılmaz, M. (Ed.), *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek* (ss. 38-40). İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği, Birinci Baskı.
- Kır, E., & Yılar Erkek, Z. (2023, August). Afetler ve gebelik. *Ases II. Uluslararası Afet Kongresi, Kahramanmaraş, Türkiye. Tam Metin Bildiri.*

- Kortak, V. (2023). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Afetlere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Afet Ve Risk Dergisi*, 6(2), 448-463. <https://doi.org/10.35341/afet.1209047>
- Mohammad-pajoo, E., & Ab Aziz, K. (2014). Investigating factors for disaster preparedness among residents of Kuala Lumpur. *Natural Hazards and Earth System Sciences Discussions*, 2(5), 3683-3709.
- Neumayer, E., Plümper, T., & Barthel, F. (2014). The political economy of natural disaster damage. *Global Environmental Change*, 24, 8-19.
- Özmen, B. (2012). Türkiye deprem bölgeleri haritalarının tarihsel gelişimi. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 55(1).
- Paton, D., Bajek, R., Okada, N., & McIvor, D. (2010). Predicting community earthquake preparedness: A cross-cultural comparison of Japan and New Zealand. *Natural Hazards*, 54, 765-781.
- Pertiwi, H., & Zakiyah, Z. (2021). Factors affecting student's level of disaster preparedness knowledge. *Jurnal Kesehatan*, 12(2), 199-204.
- Preston, J. (2012). What is disaster education? In *Disaster Education* (pp. 1-10). Brill.
- Solakoğlu, G. A., Voicescu, G. T., Kurtuluş Açıksarı, B. A., & Koçak, M. (2024). Factors affecting the self-efficacy, self-competency, and willingness of medical students in disasters. *Eurasian Journal of Emergency Medicine*, 23(1).
- Şahin, Y., Lamba, M., & Öztıp, S. (2018). Üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve afete hazırlık düzeylerinin belirlenmesi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 149-159.
- Şentuna, B., & Çakı, F. (2020). Balıkesir örneğinde bir ölçek geliştirme çalışması: Afet hazır bulunuşluk ölçeği. *İdealkent*, 11(31), 1959-1983.
- Taşkıran, G., & Baykal, Ü. (2017). Afetler ve Türkiye'de hemşirelerin afetlere hazır olma durumları: Literatür inceleme. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 4(2), 79-88.

- Tercan, B. (2022). Afete dirençlilikte bireylerin afetlere hazırlığının incelenmesi: Erzincan ili örneği. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 261-269.
- Thornley, L., Ball, J., Signal, L., Lawson-Te Aho, K., & Rawson, E. (2015). Building community resilience: Learning from the Canterbury earthquakes. *Kōtuitui: New Zealand Journal of Social Sciences Online*, 10(1), 23-35. <https://doi.org/10.1080/1177083X.2014.934846>
- Tkachuck, M. A., Schulenberg, S. E., & Lair, E. C. (2018). Natural disaster preparedness in college students: Implications for institutions of higher learning. *Journal of American College Health*, 66(4), 269-279.
- Tozun, M., Zengi, I., Kart, B. C., Ugur, E., Cumen, M., Kalender, S., ... & Aydin, O. (2022). Assessment of disaster preparedness level of medical students of a university, Turkey. *European Journal of Environment and Public Health*, 6(1), em0107.
- UNISDR. (2016). Report of the open-ended intergovernmental expert working group on indicators and terminology relating to disaster risk reduction. Geneva, Switzerland: United Nations Office for Disaster Risk Reduction. https://www.preventionweb.net/files/50683_oiewgreportenglish.pdf
- World Health Organization. (2024). Nurses and midwifery. <https://www.who.int/home/search-results?indexCatalogue=genericsearchindex1&searchQuery=ebelerin%20g%C3%B6revleri&wordsMode=AnyWord>
- Yılmaz, D. G. (2023). Geçmiş depremlerden 2023 Kahramanmaraş depremlerine: Neden afete karşı hazır değiliz? *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 1009-1023.
- Yurt, R. (2012). Doğu Karadeniz Bölümü doğal afet planlarının hazırlanması. G.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, 28100 Giresun.